

MISI ZSIGA — MŰÓRÁS

A szegedi
anekdota-
kincsből
Csongor Győző gyűjtése

Érdekes figurája volt a századforduló Szegedjének Misi Zsiga, a „műórás”. Legfőbb gyengéje volt, hogy hajszolta a népszerűséget. Műhelye előbb a Zsótér-házban volt, majd áttette székelytérre a Kárázs utcába, a Vészics-féle házba (volt Del-Ka divatruház helyén). Egy hatvan centiméteres kötéldarabot szögezett föl boltajtaja egyik felére, a következő szöveggel:

IDOJÓSLAT:
Ha a kötél száraz — Szép idő van.
Ha a kötél nedves — Esik az eső.
Ha a kötél mozog — Szeles az idő.
Ezután következtek a reklámjelszavak: „Misi Zsiga műórás — három évi jótállás. Ora üveg pönteken egész nap hat fillér. Orajavítás csak Nállam nyolcvan fillér...”

Híres volt nyomoronyhító akciója is. Minden pénteken pénzosztást rendezett a szegényeknek, tíz órákor. Kihozott

fatálon néhány száz nikkelt tizfillérest, s osztogatta a sorban álló embereknek. Az élelmesebbek háromszor is elhaladtak előtte.

Három-négy se-géddel dolgoztatott, de a javításokat mindig saját maga vállalta. Elővette kis csavarhúzóját, szemére húzta óráslupniját, kezdte vizsgálni a hibát. Ha az óra csak piszkos volt, nyolcvan fillért kért, kis szerkezeti hibáért húszat. Ha az illető ezt sokallotta, mindig ki-esett egy kicsiny csavarocskára, s ha a tulajdonosa egy másik óráshoz vitte tovább, az nyugodtan vissza vitette vele Misi Zsigához, mert ő csak három-négy koronáért tudná azt megjavítani.

Bérlete volt a Városi Színházban, a szölye első sorában. Ott lehetett látni minden este, frakkban, látszóval a kezében. Ha Lövey Leó vagy Borbély Sándor komikusok jó vacsorához akartak jutni, csak be

kellett szűrni rek-lámját egy kuplé szövegébe, s máris fizetve volt a vacsora a Hágiban vagy a Profétában.

Egyszer Molnár Ferenc „Doktor úr” c. vígjátékát adták. Amikor a betörő alakító Lövey észreveszi, hogy a lakásban az ügyvéd felesége, férje távollétében a rendőrfogalmazót fogadja, fő-lülkerekedik:

— Nem baj, fogalmazó úr, Ön le-tartóztathat, de hol-nap én sem halgatom el, hogy pász-torórája volt Sár-kány úr feleségé-vel...

— Ugyan ki erre a tanúja?

— Misi Zsiga mű-órás — háromévi jótállás! Ott, az első sorban, a szö-lyén!

A nézőteret el-öntötte a kacagás. Misi Zsiga felállt, s hajlongani kezdett, de mivel tapsot nem kapott, elszégyellte magát, s eltávozott. A színgazgató természetesen megrótt a színeszt, de a pezsgős vacsora

azért megvolt a Hágiban.

Egyszer aztán Misi Zsigánál is be-ütött a katasztrófa. Betörők jártak üzle-tében, s elvitték a fali szekrényét is, melyben a javított, s a javításra váró órák voltak kifüg-gesztve — minde-nestül. Két nap múl-va a következő hírdetés jelent meg a napilapban:

„Mélyen tisztelt Betörő Urak! Na-gyon szépen meg-kérem Önöket, hoz-zák vissza a javítás-ban lévő órákat. Kötelezem magam becsületessen az órák teljes értéké-nek megfizetésére. Az órák tulajdono-sai mind arany órá-t és drága márkás-órát kér Töllem...”

A mélyen tisztelt betörő urak azonban nem jelentkeztek. Misi Zsiga fölvette a betörés miatt járó biztosítási összeget, el sem köszönt szép Szeged városától, áttette órásműhelyét Észak-Amerikába.

Természetesen a jótállásokkal együtt...

Lengyelországi kulturális jegyzetek

Sienkiewicz és Reymont utódai

Nagy műltra, gazdag hagyományokra tekinthet vissza a lengyel irodalom. Ihletője és fő témája hosszú időn át a nemzeti kérdés volt, s így elősegítette a nemzeti szellem fennmaradását és erősítését. A lengyel irodalom legnagyobb alakjai közé tartozott a három ki-váló romantikus költő: Adam Mickiewicz, Juliusz Slowacki és Zygmunt Krasiński; fontos szerepet játszott Cyprian Kamil Norwid költészete, az 1905-ös Nobel-díjjal kitüntetett Henryk Sienkiewicz szá-mos regénye, Bolesław Prus, Eliza Orzeszkowa, Maria Konopnicka, Stanisław Wyspiański, az 1924-ben Nobel-díjjal jutalmazott Władysław Reymont, Stefan Żeromski, Józef Ignacy Krasiński és mások munkássága.

A forradalmi változások, amelyek bekövetkeztek Lengyelországban a felszabadulás után, nagy hatást gyakoroltak az irodalmi élet körülményeinek alakulására. A legutóbbi negyedszázadban a lengyel irodalomban minde-nekelőtt a háborús tapasztalatok és a társadalmi szocialista változásai tükröződtek vissza. A szellemi élet irányítóinak szerepe előtt a marxista-leninista ideológián felépülő egységes írói tábor kialakítása lebegett. Véget kellett vetni a háború előtti szellemi élet teljes atomizáltságának. Együttel megkezdődött a harc a burzsoázis dekadens áramlatok ellen.

A népi Lengyelország időszaki szépirodalmát valamennyi élő írónemzedék alkotta. Nagy érdemeket szereztek e téren azok az idő-sebb írók, akik már a háború előtt is gazdag irodalmi munkásságot fejtettek ki. A felszabadulás előtti írók számára, akik közül sok alkotott a felszabadulás után, és alkot most is, nem voltak idegenek az irodalom területén végbemenő változások klímája. A második világháborúbeli szörnyű tapasztalatok és a felszabadulás utáni első években végbemenő változások nagy befolyást gyakoroltak a már irodalmilag érett írókra: Jarosław Iwaszkiewiczre, Julian Przybóra, Mieczysław Jastrunra, Tadeusz Brzozára, Jerzy Szaniawskira, Jerzy

Putramentre, Jan Parandowskira, Julian Tuwimra és még sokan másokra.

Néhány könyv, néhány szerző, ízig-vérig modern témához nyúl Stanisław Dygat könnyed formájú regénye, a Disneyland (Európa, 1971). Jerzy Putrament a Valóság című regényében (rövidesen a Kossuth Könyvkiadónál jelenik meg) megírta a lengyel baloldali értelmiség helyzetét és harcait a fasiszta Lengyelországban, majd a Szeptember-ben (Kossuth, 1960) elsőnek rajzolta meg szenvedéllyel és realiztikus igazságszeretettel a szanációs rendszer 1939-ben bekövetkezett szégyenletes kapitulációját.

Kornel Filipowicz Nietschke úr kertje (Kossuth, 1969) című regényében a volt náci háborús bűnös gondatlan életét festi a mai nyugatnémet „Paradicsomban”. A lengyel munkásmozgalomnak 1923–1937 közötti időszakát ábrázolja vonzóan érdekes mese keretében, néhány kitűnően megrajzolt munkásszereplő felépítésével Igor Newerly Egy boldog élet. Cellulózgyári emlék. (Szépirodalmi 1953 és 1958; Új Magyar Könyvkiadó 1955; Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó, Bukarest 1955; és Európa 1962) című művében.

A megszállott Varsó hősi ellenállásáról írta meg a fiatalabb nemzedék kitűnő képviselője, Bohdan Czeszko A mi nemzedékünk (Szépirodalmi 1952) című regényét. Jerzy Andrzejewski nyugtalan lelkű, nagy szellemi feszültséget, kitűnő analitikus szemléletet eláruló prózaíró a legnagyobb alkotásában, a Hamu és gyémántban (Magvető 1962, Szépirodalmi 1964, és Európa 1965) a felszabadulást követő évek alapvető társadalmi konfliktusainak állított emléket.

Kazimierz Kozniwskinek Öten a Barska utcából (rövi-

desen megjelenik a Móra Kiadó gondozásában) című halhatatlan regénye az ifjúság erkölcsi és nevelési problémáival foglalkozik, közvetlenül a felszabadulás utáni időszakban. Igen érdekes témát érint Kazimierz Kozniwski a Száz lóval száz határig (Kossuth 1971) című könyvében. Egy lengyel hadifogoly megszökik a táborból, és a lengyel ellenállási mozgalom futárjaként fontos küldetésben Angliába indul. Gyalog, vonaton, sítálpakon, vagon tengelyen szökik üldözői elől, portugál kereskedő, pápai nuncius ruhájában és irataival kerül egyre közelebb céljához. Barátok segítségével, szövetségesek támogatásával folytatja útját, de a Gestapo egyre szorosabbra fonja körülfűtött a hurkot.

Stanisław Dygat Az utazás (Magvető 1963) című regénye megint más jellegű — a szocialista körülmények között polgárnak megmaradt értelmiségről szól, s remekül karikázza a kispolgár nosztalgiaját a felső tízezer életformája iránt. Stanisław Lem a Pirix pilóta kalandjaiban (Európa 1970), és a Kibériádjában (Európa 1971) ismét meggyőző olvasóit a tudományos-fantasztikus tematika terén való kifogyhatatlan ötletgazdagságról. Lem, bár a tudományos-fantasztikus irodalom nesztörőnek mondható, több olyan művet is írt, amelyek nem tartoznak a science-fiction körébe. A legnagyobb sikert „Az el nem vesztett idő” (Wydawnictwo Literackie, Kraków 1957) című társadalmi regényével nyerte. A regényben a munkásmozgalom történetének kérdései épp úgy előtérbe kerülnek, mint az orvosi etika és a hitleristaellenes harc kérdései.

Antoniewicz Roland Józef

Óráként hétszáz utas

Új légitiklítő nyílt Volgogradban. Naponta több mint 16 000 utas érkezik ide, illetve indulhat utnak. Két és félszer több, mint a régi repülőtérrel. A teljesen korszerű repülőtér építését

a város gyors fejlődése, növekvő idegenforgalma tette szükségessé. Volgograd ma már 72 városal, köztük 12 szövetségi köztársasági fővárossal áll közvetlen légi összeköttetésben.

Tagsági ügyek

Ilyenkor, nyár közepén, a munka diktálta felgyorsult élettempó egyik kísérőjelenségeként megnevezik az úgynevezett tagsági ügyek száma a termelőszövetkezetekben. A termelés mikéntjét, hogyanját, a munkabeszámítást tárgyaló beszélgetések helyett, amelyek a téli, kora tavaszi hetekben szerepelnek leginkább napirenden, most főként a váratlan akadályok elhárítása, a zavartalan munkamenet biztosítása, a megtermelt javak betakarítása, szállítása, a teljesítményekkel kapcsolatos reklamációk intézése a fő téma. Akik az irodára mennek, ilyen és hasonló ügyekben kérnek eligazítást, magyarázatot, segítséget. Nagyon fontos, hogy — kiváltképp vitás esetekben — az irodabellék, vezetőik és beosztottak kellő türelemmel, megértéssel, segítőkész figyelemmel kezeljék a szövetkezeti tagok észrevételeit, javaslatait, kéréseit.

A térszírodába belépő szövetkezeti gazda nem úgy fél, mint ahogyan helyenként még ma is kezelik, hanem teljes jogú tulajdonosa a szövetkezetnek és ennek megfelelő fogadtatást vár. Különösen ezekben a hirtelen támadt, aprónak tűnő közösségi vagy személyes ügyekben fontos ez, hiszen ilyenkor dől el, mennyit érnek a közgyűlésen sokszor kinyilatkoztatott szép szavak az egyenrangúságról. Jönnek az asszonyok, hogy szóvá tegyék, nincs ki-re hagyniok a kisgyereket. Netán sérelmeznék valamely intézkedést a folyamatos munkalehetőséget illetően. Gondjaik a nők sajátos helyzetéből adódnak.

Evről évről kiülő viták, helyenként gorbomba perpatvarok okozója a részsművelésre kiadott kaszálók elosztása körül tapasztalható részrehajlás, az okos körültekintés hiánya. Sokan nem értik, miért van az, hogy egyesek mindig az adott terület javát kapják, míg mások a leggyengébbeket. Valóban nehezen érthető ez, s itt lenne az ideje, hogy a háztáji bizottságok bátran és igazságosan lépjenek fel a részrehajlások ellen.

Az igaz, hogy az otthoni kenyérsütés lassacskán ki-

megy a divatból, mégis, az aratás vége felé sűrűn szóba kerül a gabonafeladás, amelyre mindenki igényt tart.

Külön szükséges szólni az öregek ügyéről ezúttal is. Jóleső érzéssel láthatjuk, hogy a szövetkezetek jelentős részében ma már nem formális a nyugdíjasokkal és járadékosokkal való törődés. A szép nyári napokon sokan fölmennek az irodára ezek közül az idős emberek közül. Egyikük valami könyvnyű munkát kér, a másik a háztáji kukoricát szeretné géppel megkapálatni még egyszer. Van azután, aki segítyt kér, hiszen pedig az-iránt érdeklődnek, mire lehet számítani a községből, milyenek az öregek kilátásai. Emberi szavakat szeretnének hallani, s végtelenül jólesik nekik már az is, ha leültetik őket az irodán, érdeklődnek sorsukról, gondjukról. Mindez annyira magától értetődő, kár lenne rá

egy szót is vesztegetni, ha nem tapasztalnánk, hogy sok helyen elmulasztják még ezt az egyszerű figyelemességet is.

A tagsági ügyekkel történő lelkiismeretes foglalkozás a szövetkezeti közösségek tagjaiban erősíti a tulajdonosi érzést éppúgy, mint a közösségi szemléletet. Aki nek kellő gondossággal intézik az ügyeit, orvosolják panaszát, legyenek azok a legegyszerűbb, hétköznapi ügyek-gondok, jobban magának vallja a közösséget, amelyben él és dolgozik. Személyesen tapasztalja, hogy mekkora erőt és örömet adhat, ha ez a közösség „egy mindenkiért, mindenki egyért” elve szerint cselekszik.

K. S.

BERCZELI A. KÁROLY

Hullámsír

39.

— Hogyan? Te ezt megtennéd? — s kortyintott is, hogy mégjobban megörizze nyugalmát, vagyis ne árulja el, hogy mennyire meglepett, hogy nyilván nem alapítvánul cinikusnak vélt fiatalember gesztusától. Mindig gyanított, hogy ez a blazirt kiáltás csak maszk ezen az emberen, mert végeredményben most egymaga nagyobb áldozatra hajlandó, mint azok, akik szívében-hosszában hangoztatják a kultúra nélkülözhetetlenségét, ezt harsogják, ezt írják, de ha egy fröccsről le kell mondaniuk ezért, már haboznak, sőt másról kezdenek beszélni.

— Hát ez szép töled, János — bökte ki végül. — Csak semmi halálkodás, Gerő! Én nem tudok megenni színház nélkül. Erről van szó — intette le sietve a jól öltözött férfi, aki galambszürke magas mellényt, ugyancsak magas, de felül szétnyíló keménygallért és szélesre kötött nyakkendővel hordott sötétszürke, csíkos zakóhoz, melyet divatosan valamivel világosabb szegélyek díszítettek. „Ipar és elegancia” — volt a jelszava, bárhol jelent is meg, ezzel lépett be, s bár ipart ő már egyáltalán nem űzött, de elegancia dolgában senki sem versenyezhetett vele. Viszont annál többet dolgoztak felmenői s éppen az ipar terén, mert ők alapították a híres képfestő-gyárat a felsővárosi „Kéri Kata

lyuka” nevű vízeresztő árok mellett, ők töltötték fel az egész területet s nagy családi házat is építettek rá. A ház a Maros utcára nézett, s csak ezen a soron volt vagy tíz szoba, melyeket éppen olyan fényűzően rendeztek be, mint Schafferek a Hal-piaci otthonukat. Itt is csak kőrisfából készült szekrények voltak láthatók, persze rózsafa-intarziával, zsöllyek, díványok palisanderfából, női íróasztalok barokk ornamentikával, háromajtós könyvszekrényt görög-római figurákkal díszített ébenfamezőkkel. De ez csak a lakóház volt, maga az üzem a Sörház-utcai kaszárnya mellett a palánki báncparton emelkedett s már messziről feltűnt borszártító zsalugáteres kettős tetejével.

Az öreg Felmayer, mikor megkezdte működését, hamarosan belátta a védvámok szükségességét s Kossuth hívó szavára ő is belépett a „honi gyárvegyület”-be, melynek tagjai arra kötelezték magukat, hogy csak hazai terméket vásárolnak. A tagok toborzásában a Kaszárnyai tagjai is buzgólkodtak, akik — hogy hazafias nyomtatékot adjanak az ügynek — maguk is fekete zsinóros atilladalmányt öltöttek s mindenütt kihajtott, széles Petőfi-inggallérral s Kossuth-szakállal jelentek meg. A mozgalom persze a hölgyek körében is élénk visszhangra talált, ők is csak a Felmayer-gyárban készült fehér pettyes kék gyolcsból szabattak maguknak ruhát s hozzá tűntetően csipkés fejkötőt vagy pántlikás, csillagos partát hordtak. A gyár ettől a hazafias buzgalomtól úgy fellendült, hogy lassan 25—30 segéddel dolgozott, évente 25—30 kocsival vitték szét az árut még Erdélyig is, fogyni a vászon és a sima szövet, több ezer végnyi, s csak indigóból kellett legalább 60 mázsa a gyár zavartalan üzemelte-

téshez. Az öreg iparos dúsgazdag ember lett, Zsótér vetélytársa a vagyonosodásban. Igaz ugyan, hogy ebbe a vagyonszerzésbe egy kis szépséghiba is belecsúszott, mert Felmayer, mint afafta jószímatú kereskedő, hamarosan meggyőződött róla 49-ben, hogy a szabadságharc bukásra van kárthatva, ezért hát üzleti számításból összevásárolta Kossuth-bankokért az angyalos osztrák bankjegyeket, melyek a forradalom idején érvényüket veszítették, s jól járt vele, mert a sok lelkes hazafi tönkrement, bankok ott égették el a városháza előtt s nagyon sokan kuldusbotra jutottak. Ellenben Felmayer úgy megszédte magát ezen a ravasz számítás-sal, hogy új birtokokat vásárolt s gyárát is kibővítette. De ez régen volt már, harminc éve, az emberek gyorsan felejtene, s az unoka már újból gáncstalan lovag és hazafi, aki őseinek felhalmozott tőkéjéből él s nemcsak színesnőket tart, hanem még mecénáskodik is.

A fiatalember, akinek férfias megjelenését és szépfiúságát az arcán éktelenkedő tarjagos véraláfutások s barnás foltok sem rontották le (ezért csúfolták „tarka tírnak”), most egy elegáns kézművelővel kiemelte zakója belső-zsebéből a pénztárcáját, s a felkínált ötszáz forintot leszámolta a megilletődöttségtől mereven bámuló Aradi elé.

— Már napok óta hordom magamnál ezt a pénzt, de te még nem voltál elég keserű — jegyezte meg kaján mosollyal.

(Folytatjuk.)